

Ocena efektów zarządzania ryzykiem bankowym przy wykorzystaniu wskaźnika ROE

Małgorzata Białas*

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie, w jaki sposób w oparciu o wskaźnik ROE i jego dekompozycję można ocenić efektywność zarządzania różnymi rodzajami ryzyka w banku. W oparciu o dane empiryczne pochodzące ze sprawozdań finansowych dwunastu banków działających na polskim rynku starano się wykazać, jakie elementy i jakie strategie mają korzystny wpływ na wartość wskaźnika ROE. W ten sposób wykazano zależność między umiejętnością zarządzania ryzykiem i stopą zwrotu z kapitału własnego.

Słowa kluczowe: wskaźnik ROE, zarządzanie ryzykiem

Wprowadzenie

Pojawienie się banków jako pośredników na rynku finansowym pozwoliło na znaczne usprawnienie przepływu strumieni pieniężnych między różnymi grupami jego uczestników. Za pomocą banków dochodzi do:

- zamiany stosunkowo niewielkich kwot środków pieniężnych, jakimi dysponują jedne podmioty w stosunkowo duże kwoty, jakich potrzebują inne podmioty;
- zamiany stosunkowo krótkich terminów lokat w stosunkowo długie terminy kredytów;
- zamiany stosunkowo niewielkiego ryzyka depozytowego w wysokie ryzyko kredytowe.

Według R.C. Mertona główną funkcją instytucji finansowych (w tym też i banków) jest zdolność do dystrybucji ryzyka między różnych uczestników (Merton 1989: 225–261). Z kolei A. Saunders i M.M. Cornett uważają, że nowoczesne instytucje finansowe zarządzają ryzykiem w imieniu swoich klientów poprzez łączenie ryzyka, co udaje im się dokonać sprzedając usługi (Saunders, Cornett 2006). Niewątpliwie zarządzanie ryzykiem jest bardzo ważną funkcją pełnioną przez instytucje finansowe w kreowaniu wartości dla akcjonariuszy i klientów (Pagano 2001: 277–323). Literatura z zakresu finansów przedsiębiorstw podkreśla związek, jaki istnieje między znaczeniem zarządzania ryzykiem i maksymalizacją wartości dla akcjonariuszy. Sugeruje to, że jednostki gospodarcze powinny się angażować w politykę zarządzania ryzykiem, jeżeli może to zwiększyć wartość dla akcjonariuszy (Ali, Luft 2002: 29–38). W związku z tym należy oczekiwać, że skuteczne zarządzanie ryzykiem

* dr Małgorzata Białas, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Wydział Zarządzania, e-mail: mbialas@zarz.agh.edu.pl.

zarówno w instytucjach finansowych, jak i niefinansowych powinno zwiększać wartość przedsiębiorstwa dla akcjonariuszy.

W niniejszej pracy zostanie podjęta próba empirycznego zweryfikowania powyższej tezy poprzez wykazanie powiązań między umiejętnością zarządzania ryzykiem w banku i stopą zwrotu dla właścicieli wyrażoną poprzez wskaźnik ROE.

Zarządzanie ryzykiem obejmuje ogół procesów, jakie banki podejmują, poczynając od zidentyfikowania ryzyka, poprzez jego kwantyfikację, a kończąc na jego kontrolowaniu. Umiejętność zarządzania ryzykiem zależy od wielu czynników. W niniejszym opracowaniu skoncentrowano się na efektach tego zarządzania i ich wpływie na sprawozdania finansowe banków, a w szczególności na wartość wskaźnika ROE.

1. Pomiar rentowności za pomocą wskaźnika ROE

Podstawowym miernikiem rentowności stosowanym w każdej jednostce gospodarczej jest wskaźnik stopy zwrotu z kapitału własnego, czyli ROE (*return on equity*). Jest to wskaźnik, który mierzy rentowność z perspektywy akcjonariusza.

$$ROE = \frac{\text{zysk netto}}{\text{kapitał własny}} .$$

Korzystając z piramidy Du Pont'a, można dokonać dekompozycji tego wskaźnika, wyrażając wskaźnik ROE jako iloczyn zyskowności aktywów, czyli wskaźnik ROA (*return on assets*) oraz mnożnik kapitału własnego:

$$ROE = ROA \times \text{mnożnik kapitału własnego},$$

czyli:

$$ROE = \frac{\text{zysk netto}}{\text{aktywa ogółem}} \times \frac{\text{aktywa ogółem}}{\text{kapitał własny}} .$$

Z kolei ROA można wyrazić jako:

$$ROA = \frac{\text{wynik z tyt. odsetek}}{\text{aktywa ogółem}} + \frac{\text{przychody nieodsetkowe} - \text{koszty nieodsetkowe}}{\text{aktywa ogółem}} - \frac{\text{rezerwy}}{\text{aktywa ogółem}} .$$

Wynik z tytułu odsetek jest to różnica między przychodami z tytułu odsetek i kosztami z tytułu odsetek. W takim razie ROA będzie sumą:

$$ROA = \text{marża odsetkowa netto} + \text{marża pozaodsetkowa} - \text{udział rezerw w aktywach}.$$

Podstawiając do wzoru na ROE otrzymuje się:

$$ROE = (\text{marża odsetkowa netto} + \text{marża pozaodsetkowa} - \text{udział rezerw w aktywach}) \times \text{mnożnik kapitału własnego}.$$

Z ostatniego równania wynika, że banki mogą maksymalizować stopę zwrotu z kapitału własnego poprzez:

- maksymalizowanie marży odsetkowej netto,
- maksymalizowanie marży pozaodsetkowej,
- minimalizowanie udziału rezerw w aktywach ogółem,
- maksymalizowanie mnożnika kapitału własnego.

Każdy z tych elementów wynika z umiejętności zarządzania odrębnym rodzajem ryzyka.

2. Rodzaje ryzyka towarzyszące działalności bankowej

W działalności bankowej spotyka się wiele rodzajów ryzyka, przy czym ryzyko w działalności bankowej oznacza zagrożenie nieosiągnięcia wyznaczonych przez bank celów. Klasyfikacja rodzajów ryzyka nie jest jednolita, gdyż można jej dokonać z punktu widzenia różnych kryteriów, na przykład przedmiotu działalności, źródeł jego pochodzenia, przyjętego horyzontu czasowego itd. Ponadto, nie została do tej pory opracowana jednolita klasyfikacja ryzyka. Przykładową klasyfikację ryzyka bankowego z uwzględnieniem różnych kryteriów przedstawia J. Głuchowski i J. Szambelańczyk (Głuchowski, Szambelańczyk 1999: 352). Do najważniejszych rodzajów ryzyka z punktu widzenia banku i jego działalności można zaliczyć:

- ryzyko płynności,
- ryzyko kredytowe,
- ryzyko rynkowe (w tym: ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko instrumentów pochodnych),
- ryzyko operacyjne,
- inne rodzaje ryzyka.

Każdy rodzaj ryzyka niesie ze sobą pewne konsekwencje. Nie zawsze jednak skutki ryzyka muszą mieć charakter negatywny i doprowadzić do straty. Przykładowo, zmiana kursu walutowego może doprowadzić do kosztów lub przychodów w zależności od tego, jaki składnik bilansu (aktywa czy pasywa) wyrażony w walucie obcej będzie przeliczany na złotówki. Jedynie ryzyko kredytowe ma wyłącznie charakter negatywny. Ryzyko kredytowe oznacza bowiem prawdopodobieństwo braku spłaty kredytu wraz z odsetkami w ustalonych terminach. Przy tak sformułowanej definicji ryzyka kredytowego trudno oczekiwać, aby kredytobiorca wpłacił bankowi więcej niż wynosi wartość jego zadłużenia wraz z odsetkami. Natomiast zaprzestanie spłaty jest dla banku realnym zagrożeniem w prowadzonej działalności. To właśnie ryzyko kredytowe było uznawane przez wiele lat jako główne źródło

dło ryzyka, które może realnie zagrozić funkcjonowaniu banku. Dlatego też w przepisach prawa można spotkać wiele ograniczeń w zakresie prowadzonej przez banki działalności kredytowej. Przykładowo, w Prawie bankowym (zob. art. 71, 79 Ustawy Prawo bankowe) podano limity dopuszczalnej koncentracji kredytów (czyli maksymalnej wysokości kredytu udzielanej jednemu podmiotowi w stosunku do funduszy własnych banku), limity dotyczące pracowników (tj. członków zarządu i głównego księgowego). Dodatkowo określono wartość współczynnika wypłacalności, czyli stopnia pokrycia funduszami własnymi aktywów obciążonych ryzykiem (czyli kredytów). Ograniczenia te mają na celu powstrzymać banki przed prowadzeniem działalności kredytowej w nadmiernym zakresie w stosunku do swoich funduszy własnych. Dodatkowo banki zostały zobligowane do dokonywania klasyfikacji kredytów i tworzenie rezerw celowych w ciężar kosztów (zob. Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków). Podstawą do utworzenia rezerwy celowej jest zidentyfikowanie potencjalnej straty, która w momencie tworzenia rezerwy nie musi być faktyczną stratą, już powstałą, lecz może odnosić się do strat przewidywanych, które mogą pojawić się w przyszłości. Istotą rezerw celowych można przedstawić jako wykazywanie utraconej wartości danego aktywów. Znajduje to odzwierciedlenie w sprawozdawczości finansowej, w której kwotę rezerw odejmuje się od wartości brutto portfela kredytowego, otrzymując w rezultacie przybliżoną wartość netto portfela kredytowego banku. Równocześnie tworzone rezerwy celowe są kosztem wykazywanym w rachunku zysków i strat banku.

W sprawozdaniu finansowym banku umiejętności lub ich brak w zarządzaniu ryzykiem kredytowym ujawniają się poprzez tworzenie rezerw celowych na przewidywane straty z tytułu kredytów. Z jednej strony tworzenie rezerw zmniejsza rentowność banku, jednak z drugiej strony jest to działanie zapobiegawcze, które w przyszłości ma złagodzić skutki realizacji ryzyka kredytowego.

Udział rezerw w sumie bilansowej wskazuje na umiejętne lub wręcz nieumiejętne zarządzanie ryzykiem kredytowym. Dlatego też wskaźnik ten (tzn. udział rezerw w sumie bilansowej) może być wykorzystany do określenia stopnia ryzyka kredytowego, na jakie naraża się bank.

Przez pojęcie ryzyka stopy procentowej rozumie się niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian rynkowej stopy procentowej na dochody banku lub też szansę na korzystny ich wzrost. Inaczej mówiąc, negatywne ryzyko stopy procentowej dotyczy ryzyka zmniejszenia się marży odsetkowej w wyniku zmiany rynkowej stopy procentowej.

Przyczyną zagrożenia ryzykiem stopy procentowej jest nierównomierna elastyczność dopasowania się do zmian rynkowej stopy procentowej instrumentów po stronie aktywów i pasywów. Największe niebezpieczeństwo, choć równocześnie i szansę, stanowią dla banku pozycje o stałej stopie procentowej ze względu na wynikający z zawartej umowy brak elastyczności dopasowania się stóp procentowych zarówno po stronie aktywów, jak i pasywów (Zawadzka, 2000: 88).

W niniejszym opracowaniu wskaźnikiem, który obrazuje, jak bank radzi sobie z zarządzaniem ryzykiem stopy procentowej, będzie marża odsetkowa netto, czyli udział wyniku z tytułu odsetek do sumy aktywów ogółem.

Ryzyko wypłacalności związane jest z brakiem wystarczającej kwoty funduszy w celu zapłacenia depozytariuszom w sytuacji *runu* na bank. Wskaźnik udziału kapitałów własnych w sumie aktywów ogółem wskazuje na margines bezpieczeństwa w przypadku nieoczekiwanych strat i domyślnie chroni interesy depozytariuszy. Wyższy udział kapitałów w sumie bilansowej świadczy o większym bezpieczeństwie depozytariuszy banku, lecz równocześnie ogranicza rentowność banku, a przez to wartość dla akcjonariuszy. Maksymalizacja wskaźnika ROE jest często związana z dokonywaniem kompromisów pomiędzy rentownością i udziałem kapitałów własnych w sumie bilansowej. Im więcej funduszy własnych, tym niższa rentowność. I odwrotnie, im mniej funduszy własnych, tym wyższa rentowność, ale równocześnie wyższe ryzyko niewypłacalności, które może doprowadzić do bankructwa banku.

Można więc potraktować wskaźnik udziału kapitałów własnych w sumie bilansowej jako miernik zarządzania ryzykiem wypłacalności.

W prowadzonej działalności bank może także wykorzystywać naturalną strategię zabezpieczania się przed wszystkimi typami ryzyka. Tą strategią jest dywersyfikacja prowadzonej działalności, dzięki czemu następuje wzrost przychodów pozaodsetkowych w przychodach ogółem. Przychody pozaodsetkowe generowane są poprzez różnego rodzaju aktywności, na przykład: poprzez dokonywanie przelewów lub innych płatności, wykorzystanie instrumentów pochodnych, takich jak kontrakty *forward*, *futures*, *swapy* itd.

Działania te przyczyniają się do wzrostu zysku netto, a przez to i rentowności mierzonej wskaźnikiem ROE. W niniejszym opracowaniu udział marży pozaodsetkowej w aktywach ogółem będzie stanowił pomiar wykorzystania naturalnej strategii zabezpieczenia (czyli dywersyfikacji) przed wszystkimi rodzajami ryzyka.

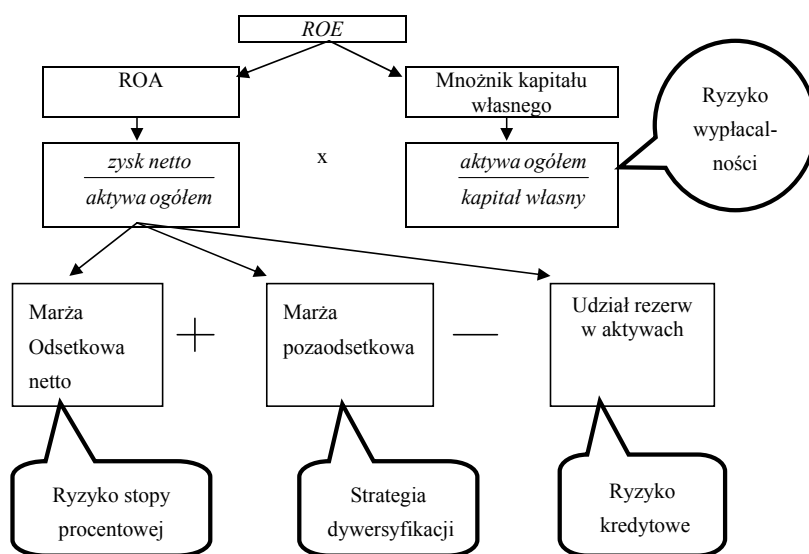
Kolejnym rodzajem ryzyka, z którym bank ma do czynienia na co dzień, jest ryzyko płynności. Płynność jest definiowana jako zdolność do regulowania zobowiązań. Zatem ryzyko płynności oznacza zagrożenie przejściowej lub całkowitej utraty płynności przez bank. Najczęstszą przyczyną utraty płynności jest niespłacenie w ustalonym terminie rat kredytu lub gwałtowne wycofywanie depozytów przez klientów. Z jednej strony brak płynności może spowodować bankructwo banku, z drugiej strony utrzymywanie płynności na wysokim poziomie również jest niekorzystne, gdyż obniża rentowność banku.

Płynność finansowa banku zależy w dużym stopniu od struktury aktywów i pasywów w bilansie. Oznacza to, że pasywa o najkrótszym terminie wymagalności (np. wkłady na rachunkach *a vista*, lokaty terminowe do 3 miesięcy) powinny znaleźć pokrycie w aktywach o najwyższym stopniu płynności (np. w środkach pieniężnych czy środkach zgromadzonych na rachunku banku). Analogiczne relacje powinny zachodzić pomiędzy pasywami stabilnymi i aktywami niepłynnymi.

Niestety, podstawowe sprawozdania finansowe banków nie dostarczają tak szczegółowych informacji (brakuje na przykład wyodrębnienia lokat i kredytów do 1 miesiąca czy do 3 miesięcy). Dlatego też na podstawie sprawozdań finansowych nie ma możliwości dokonania oceny efektywności zarządzania ryzykiem płynności.

W związku z tym w niniejszym opracowaniu skoncentrowano się wyłącznie na umiejętnościach pracowników banków w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, ryzykiem stopy procentowej i ryzykiem wypłacalności. Informacje na ten temat można wyczytać ze sprawozdań finansowych. Natomiast udział marży pozaodsetkowej w sumie bilansowej będzie dostarczał informacji o pozostałych rodzajach ryzyka i możliwościach łagodzenia ich skutków poprzez zastosowanie naturalnej strategii zabezpieczenia, jaką jest dywersyfikacja prowadzonej działalności.

Na rysunku 1 dokonano dekompozycji wskaźnika ROE przedstawiając poszczególne wskaźniki i związane z nimi rodzaje ryzyka bankowego.

Rysunek 1. Dekompozycja wskaźnika ROE z uwzględnieniem rodzajów ryzyka w działalności bankowej

Źródło: opracowanie własne.

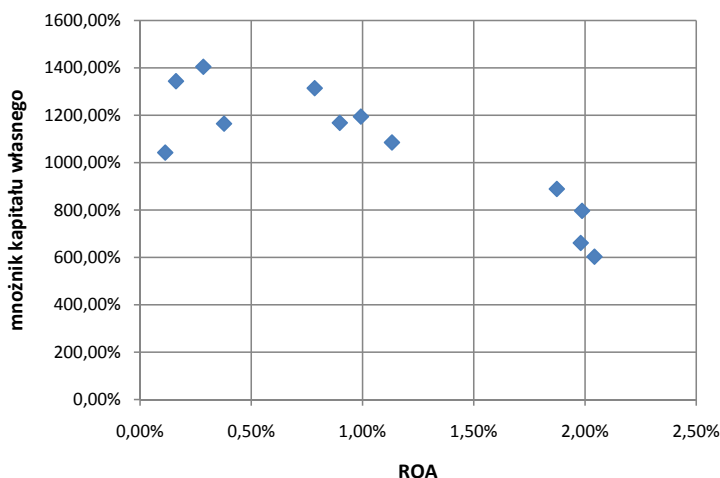
Dekompozycji wskaźnika ROE można dokonać w jeszcze większym stopniu poprzez wyodrębnienie z marży pozaodsetkowej marży prowizyjnej oraz pozostałej marży. Wówczas marża prowizyjna dostarczałaby dokładniejszej informacji na temat stosowanej przez bank strategii dywersyfikacji. Natomiast z pozostałej marży można dowiedzieć się, jak bank zarządza własnymi zasobami (ludzkimi, rzeczowymi, papierami wartościowymi itp.). Pozo-

stała marża będzie obejmowała głównie koszty związane z prowadzoną działalnością (czyli koszty osobowe, rzeczowe, amortyzację itd.).

Aby ocenić, jak bank zarządza poszczególnymi rodzajami ryzyka, zgodnie ze schematem nr 1, należy przeanalizować cztery wskaźniki, które czasami mogą pozostawać ze sobą w sprzeczności. Przykładowo może zaistnieć sytuacja, gdy jeden bank będzie miał wyższą marżę odsetkową, a drugi – wyższy wskaźnik udziału rezerw w sumie bilansowej. Wiadomo, że w przypadku pierwszego banku rentowność ROA będzie wyższa, ale z punktu widzenia ryzyka kredytowego nie jest pewne, który bank jest lepiej zarządzany. Czy tworzenie rezerw należy uznać jako przejaw przezorności, czy jest to efekt błędnie dokonanej oceny zdolności kredytowej? Niestety, na podstawie sprawozdań finansowych nie można tego jednoznacznie ocenić.

3. Badania empiryczne

W celu dokonania analizy wskaźnika ROE i składników wpływających na jego wartość przeanalizowano dwanaście banków działających na polskim rynku. Analiza objęła lata 2010, 2011 i 2012. Rok 2013 został w analizie pominięty z uwagi na brak sprawozdań finansowych w momencie przygotowywania niniejszego opracowania. Do analizy posłużyły wielkości średnie z omawianego okresu. Na rysunku 2 przedstawiono punkty, dla których współrzędne określono jako średnie wartości wskaźnika ROA i mnożnika kapitału własnego.

Rysunek 2. Średnie wartości wskaźnika ROA i mnożnika kapitału własnego dla wybranych banków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych udostępnionych przez Notoria SA.

Na wykresie 1 widać wyraźnie, że banki podzieliły się na trzy grupy. Zdecydowała o tym głównie wartość wskaźnika ROA. W tabeli poniżej przedstawiono średnie wartości wybranych wskaźników charakteryzujących poszczególne banki.

Tabela 1

Średnie wartości wskaźników dla wybranych banków z okresu 2010–2012

Bank	Suma aktywów wg stanu na 31.12.2012 (tys. zł)	ROA (%)	Mnożnik kapitału własnego	ROE (%)	wynik z tytułu odsetek/aktywa (%)	wynik z tyt. prowizji/aktywa (%)	rezerwy/aktywa (%)
Pekao SA	147 262 054	1,98	6,61	13,09	2,99	1,51	0,14
PKO BP	191 017 712	1,99	7,97	15,83	3,96	1,58	1,10
BZ WBK	59 196 103	1,87	8,89	16,65	3,06	1,93	0,71
Citi Handlowy	42 873 788	2,04	6,03	12,32	3,59	1,46	0,32
Alior Bank	21 355 920	0,90	11,68	10,48	3,27	2,20	1,27
ING Bank Śląski SA	75 159 200	1,13	10,85	12,29	2,56	1,36	0,34
BRE Bank SA	98 148 976	0,99	11,95	11,85	1,98	0,67	0,47
Getin Noble Bank SA	59 188 181	0,78	13,14	10,31	2,40	0,83	1,89
BOŚ SA	16 784 706	0,28	14,05	3,99	1,73	0,50	-0,27
Bank BPH	33 540 781	0,11	10,43	1,18	3,86	1,89	-1,78
BGŻ SA	37 180 622	0,38	11,65	4,39	2,45	0,85	-0,56
BNP Paribas Bank Polska SA	19 245 705	0,16	13,44	2,17	2,81	0,74	0,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych udostępnionych przez Notoria SA.

W pierwszej grupie znalazły się takie banki jak bank Pekao SA, PKO BP, BZ WBK, Bank Citi Handlowy. Są to banki, które charakteryzują się średnim wskaźnikiem ROA na najwyższym poziomie z analizowanej grupy banków – tj. ok. 2%, natomiast mnożnik kapitału własnego jest najniższy – nie przekracza wartości 9. Można powiedzieć, że banki te wybrały model bezpiecznego prowadzenia działalności. Stosunkowo niski mnożnik kapitału własnego liczony jako iloraz aktywów ogółem do wartości kapitałów własnych, oznacza, że banki charakteryzowały się wysokim poziomem kapitałów własnych. Świadczy to o tym, że banki te nie udzielają zbyt wielu kredytów w oparciu o posiadaną bazę kapitałową. W związku z tym banki te wykazują stosunkowo niskie ryzyko niewypłacalności.

W analizowanej grupie banków wskaźnik ROA ukształtował się na wysokim poziomie (ok. 2%) głównie za sprawą pobieranych odsetek i prowizji, które miały bezpośredni wpływ na zysk netto. Można zaobserwować wysoki udział wyniku z tytułu odsetek do wartości aktywów – w przedziale od 2,98% do 3,96%. Świadczy to o dobrym zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej. Wskaźnik liczony jako iloraz wyniku z tytułu prowizji do sumy aktywów; w tej grupie banków również osiąga stosunkowo wysokie wartości – powyżej 1,5% (z wyjątkiem jednego banku, którego wynik w tym zakresie wynosi 1,46%). Tak wysokie wskaźniki świadczą o dobrej dywersyfikacji świadczonych usług. W efekcie wartość wskaźnika ROE kształtuje się stosunkowo wysoko, bo powyżej 12%.

W drugiej grupie banków znalazły się takie banki jak: Alior Bank, ING Bank Śląski SA, BRE Bank SA, Getin Noble Bank SA. Są to banki, których średnia wartość mnożnika kapitału własnego była wyższa i przekraczała 10. Równocześnie średni wskaźnik ROA osiągał wartości między 0,75% a 1,13%, czyli mniej niż banki z pierwszej grupy. Na wartość tego wskaźnika miała wpływ marża odsetkowa, która kształtowała się na poziomie około 2% (z wyjątkiem Alior Banku, dla którego wskaźnik ten przekroczył 3%). Natomiast wynik z tytułu prowizji w stosunku do aktywów kształtował się w przedziale 0,67% – 2,20%. Widać więc, że grupa ta jest raczej zróżnicowana jeśli chodzi o wyniki z tytułu odsetek i prowizji w stosunku do aktywów. Najwyższe wartości tych wskaźników osiągnął Alior Bank, jednak równocześnie średni wskaźnik udziału rezerw w aktywach dla tego banku był wysoki (1,27%), co może świadczyć o niebyt rozważnej polityce udzielania kredytów. W efekcie w tym banku, pomimo wysokiej marży odsetkowej i prowizyjnej, zysk netto ukształtował się na nieco niższym poziomie. Wskaźniki ROE w drugiej grupie banków kształtowały się w granicach 10,31% – 12,35%.

Ostatnią grupę stanowią banki o stosunkowo niskiej sumie bilansowej. Są to BOŚ SA, Bank BPH, BGŻ SA, BNP Paribas Bank Polska SA. Grupa ta została wydzielona w oparciu o wartości wskaźnika ROA (poniżej 0,38%). Wartość mnożnika kapitału własnego w tej grupie kształtowała się w granicach 10,43 – 14,05. W efekcie wskaźnik ROE przyjął średnie wartości na poziomie poniżej 5%. Wynik z tytułu odsetek w stosunku do sumy bilansowej w tej grupie był zróżnicowany: od najniższego wśród wszystkich analizowanych banków, który wynosił 1,73% do prawie najwyższego – 3,86%). Trudno więc sformułować jednolite wnioski w odniesieniu do zarządzania ryzykiem stopy procentowej w trzeciej grupie banków.

Średni wskaźnik udziału wyniku z tytułu prowizji w sumie bilansowej kształtował się poniżej 1% z wyjątkiem Banku BPH (1,89%). Można więc powiedzieć, że w tej grupie banków strategia dywersyfikacji świadczonych usług nie jest efektywnie realizowana. Wyjątek w tej grupie stanowi Bank BPH, dla którego zarówno udział marży odsetkowej, jak i marży prowizyjnej w sumie bilansowej ukształtował się na wysokim poziomie (ponad średnią w tej grupie). Jednak z uwagi na prowadzoną politykę kredytową i wysokie ryzyko z nią związane, tworzone rezerwy obniżyły wynik netto banku, co miało przełożenie na najniższy wskaźnik ROA i ROE w analizowanej grupie dwunastu banków (0,11% i 1,18% odpowiednio). Pozostałe banki z trzeciej grupy prowadziły umiarkowaną politykę kredytową. W efekcie średni wskaźnik ROE w trzeciej grupie banków ukształtował się na poziomie poniżej 5%.

Uwagi końcowe

W niniejszym opracowaniu, w oparciu o wskaźnik ROE, dokonano oceny sprawności działania i zarządzania wybranymi rodzajami ryzyka wśród analizowanych dwunastu banków działających na polskim rynku. Poprzez dekompozycję wskaźnika ROE i powiązanie jego

elementów z zarządzaniem poszczególnymi rodzajami ryzyka wykazano, jaki wpływ na stopę zwrotu z kapitału własnego mają poszczególne rodzaje ryzyka.

Dodatkowo udało się wyodrębnić trzy grupy banków prowadzące podobną politykę zarządzania ryzykiem. W pierwszej grupie znalazły się banki, które prowadzą ostrożną politykę w zarządzaniu ryzykiem wypłacalności. Mają stosunkowo wysoki udział kapitałów własnych w sumie bilansowej, osiągają przy tym wysokie marże odsetkowe i prowizyjne, co świadczy o dobrej umiejętności zarządzania ryzykiem stopy procentowej i efektywnym wykorzystaniu strategii dywersyfikacji. Przekłada się to na wysoką wartość wskaźnik ROA, co ma wpływ na wysoką wartość wskaźnika ROE w tej grupie banków. Pozostałe dwie grupy banków prowadzą bardziej ryzykowną działalność, jeśli chodzi o ryzyko wypłacalności. Równocześnie osiągają niższe marże nie wykorzystując w sposób efektywny strategii dywersyfikacji świadczonych usług. W efekcie wartość wskaźnika ROE jest znacznie gorsza.

Oczywiście nie wszystkie grupy są jednolite pod każdym względem. Należy jednak pamiętać, że do analizy tej wykorzystano średnie wartości analizowanych wskaźników wyliczone na podstawie danych z trzech ostatnich lat. Może więc okazać się, że aktualne wyniki banków i ich sposób zarządzania zmieniły się i nie odpowiadają już opisanemu powyżej podziałowi.

Równocześnie należy pamiętać o tym, że wskaźnik ROE liczony jest w oparciu o dane księgowe, przez co pomija wiele rodzajów ryzyka. Ponadto, wskaźnik ROE opiera się na zysku netto, a jak wiadomo zysk ten liczony jest zgodnie z metodą memoriałową, która może powodować pewne zniekształcenia wyniku końcowego. Zysk netto *de facto* niewiele ma wspólnego z przepływami pieniężnymi, przez co często staje się przedmiotem manipulacji.

Literatura

- Ali F., Luft C. (2002), *Corporate risk management: cost and benefits*, „Global Finance Journal”, vol. 13, no. 1.
- Bankowość. Podręcznik dla studentów (1999), red. J. Głuchowski, J. Szambelańczyk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań.
- Merton R.C. (1989) *On the application of the continuous – time theory of finance to financial intermediation and insurance*, „Geneva Papers on Risk and Insurance Theory”, vol. 14, no. 52.
- Pagano M.S. (2001), *How theories of financial intermediation and corporate risk-management influence bank risk-taking behaviour*, „Financial Markets, Institutions and Instruments”, vol. 10, no. 5.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków, Dz.U. z 2008r., nr 235, poz. 1589.
- Saunders A., Cornett M.M. (2006), *Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*, McGraw-Hill, New York.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, tekst jednolity, Dz.U. z 2002, nr 72, poz.665 z późn. zm.
- Zawadzka Z. (2000), *Zarządzanie ryzykiem w banku komercyjnym*, Poltext, Warszawa.

EVALUATION OF THE EFFECTS OF BANKING RISK MANAGEMENT USING ROE

Abstract: The purpose of this article is to show how you can evaluate the effectiveness of different types of risk management in the bank on the basis of ROE and its decomposition. This paper is an attempt to show which elements and which strategies have a positive impact on the value of ROE basing on empirical data derived from the financial statements of twelve banks operating on the Polish market. This paper shows the relationship between the ability to manage risk and rate of return on equity.

Keywords: index ROE, risk management

Cytowanie

Białas M. (2014), *Ocena efektów zarządzania ryzykiem bankowym przy wykorzystaniu wskaźnika ROE*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 65, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 597–607; www.wneiz.pl/firfu.

